

ВІДГУК

офіційного опонента –

доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Оршанського Леоніда Володимировича

на дисертацію **Маклакова Костянтина Олександровича «Підготовка майбутніх учителів технологій до роботи в міжшкільних ресурсних центрах на засадах інноваційного підходу»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

1. Актуальність теми дисертаційної роботи та її зв'язок із галузевими науковими програмами

Сучасний етап розвитку педагогічної освіти характеризується глибокими трансформаційними процесами, що зумовлені реформуванням національної системи освіти, інтеграцією України до європейського освітнього простору, цифровізацією всіх сфер суспільного життя, оновленням змісту загальної середньої освіти та необхідністю формування в учнів компетентностей, необхідних для життя і професійної самореалізації в умовах технологічного розвитку держави. У цьому контексті особливої актуальності набувають питання модернізації професійної підготовки майбутніх учителів технологій, професійна діяльність яких дедалі більше пов'язується не лише з викладанням навчального предмета, а й з організацією творчої, дослідницької, проєктної, підприємницької та інженерно-технологічної діяльності учнів.

Варто відзначити, що реформування технологічної освітньої галузі суттєво змінює вимоги до професійної компетентності сучасного вчителя технологій. Від нього очікують не лише високого рівня фахової підготовки, а й готовності працювати в інноваційному освітньому середовищі, використовувати сучасне технологічне обладнання, цифрові засоби навчання, STEM/STEAM-технології, організовувати командну діяльність учнів, інтегрувати знання різних освітніх галузей та забезпечувати формування ключових компетентностей відповідно до положень Концепції Нової української школи.

Особливої уваги заслуговує той факт, що останніми роками в Україні активно створюються міжшкільні ресурсні центри (далі – МРЦ), які поступово перетворюються на сучасні інноваційні освітні простори, покликані забезпечити

якісне викладання технологій, професійну орієнтацію учнів, реалізацію міжпредметних проєктів та ефективне використання сучасного технологічного обладнання. Саме тому проблема підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності в таких умовах набуває не лише теоретичного, а й важливого практичного значення.

Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що автором своєчасно й аргументовано окреслено суперечності між суспільною потребою у фахівцях нового покоління, здатних ефективно працювати в МРЦ, і недостатньою розробленістю науково-методичних засад їхньої професійної підготовки; між значним дидактичним потенціалом центрів та відсутністю цілісної моделі формування готовності майбутніх учителів технологій до професійної діяльності в таких умовах; між сучасними вимогами до інноваційної діяльності педагога та традиційними підходами до професійної підготовки у закладах вищої освіти.

Безперечно, окреслені суперечності мають не лише теоретичний, а й практичний характер, оскільки безпосередньо впливають на якість підготовки педагогічних кадрів для технологічної освітньої галузі. Саме тому обрана тема дисертації є своєчасною, соціально значущою та відповідає сучасним тенденціям розвитку професійної педагогічної освіти.

Особливо слід наголосити, що проблема професійної підготовки майбутніх учителів технологій саме до діяльності в міжшкільних ресурсних центрах до цього часу не була предметом окремого комплексного наукового дослідження. Попри наявність значної кількості праць, присвячених професійній підготовці педагогів, розвитку технологічної освіти, упровадженню інноваційних педагогічних технологій, питання створення цілісної системи підготовки майбутніх учителів технологій до роботи в нових організаційних умовах залишалося недостатньо розробленим. Саме ця обставина значною мірою визначає наукову новизну й актуальність виконаного дослідження.

Заслуговує на схвалення й те, що дисертаційна робота органічно пов'язана з виконанням науково-дослідної теми кафедри освітніх наук Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка «Соціально-професійне становлення особистості» (державний реєстраційний

номер 0116U003481). Тематика дисертації логічно продовжує дослідження проблем професійної підготовки майбутніх педагогів, розвитку інноваційного освітнього середовища, удосконалення змісту педагогічної освіти і впровадження сучасних моделей підготовки конкурентоспроможного вчителя.

Отже, можна констатувати, що дисертаційне дослідження К.О. Маклакова виконано на актуальну тему, яка відповідає сучасним потребам розвитку педагогічної науки, пріоритетним напрямом модернізації технологічної освіти та державній політиці у сфері професійної підготовки педагогічних кадрів. Обрана проблематика має вагомe теоретичне й практичне значення, а результати дослідження можуть суттєво збагатити науково-методичні засади підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності в умовах функціонування МРЦ.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Аналіз дисертаційної роботи К.О. Маклакова дає достатні підстави стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та практичні рекомендації характеризуються високим рівнем наукової обґрунтованості, внутрішньою логічною узгодженістю та методологічною цілісністю. Проведене дослідження вирізняється чіткою концептуальною побудовою, а всі його структурні компоненти органічно взаємопов'язані та підпорядковані досягненню поставленої мети.

Передовсім варто відзначити коректність наукового апарату дослідження: мета, об'єкт, предмет, гіпотеза та завдання сформульовані логічно й повністю відповідають обраній проблематиці. Особливо важливо, що автору вдалося чітко окреслити сферу наукового пошуку і конкретизувати теоретико-методичні аспекти досліджуваної проблеми. Усі поставлені завдання послідовно реалізовано в процесі дослідження, а їх виконання знайшло логічне відображення у змісті розділів дисертації та загальних висновках.

Безперечною перевагою роботи є вдало обрана методологічна основа дослідження. Дисертант не обмежився використанням одного методологічного підходу, а побудував дослідження на синергії інноваційного, системного,

компетентнісного, інтегративного, праксеологічного і проектно-технологічного підходів. Такий комплексний підхід забезпечив можливість всебічного аналізу досліджуваної проблеми, дозволив розглянути професійну підготовку майбутніх учителів технологій як цілісну педагогічну систему та став підґрунтям для розроблення авторської моделі підготовки до роботи в МРЦ.

Заслуговує на схвалення й те, що обрані методологічні підходи знайшли своє відображення в усіх складових дослідження: під час визначення змісту професійної підготовки, розроблення структурно-функціональної моделі, обґрунтування організаційно-педагогічних умов, визначення критеріїв і показників готовності майбутніх учителів технологій, а також у процесі організації та проведення педагогічного експерименту. Саме така алгоритмічна послідовність свідчить про методологічну зрілість виконаної роботи.

Особливий інтерес становить використаний автором комплекс методів наукового дослідження: теоретичних, емпіричних і статистичних методів, що забезпечило належний рівень достовірності отриманих результатів. Доцільно відзначити, що кожний із цих методів підпорядкований розв'язанню конкретного дослідницького завдання, а їх сукупність дозволила автору не лише встановити закономірності формування готовності майбутніх учителів технологій до роботи в МРЦ, а й експериментально підтвердити ефективність запропонованих організаційно-педагогічних умов.

Не викликає сумнівів і достовірність отриманих результатів, яка забезпечується належною теоретико-методологічною базою дослідження, репрезентативністю вибірки, тривалістю педагогічного експерименту, використанням апробованих методик педагогічної діагностики, а також застосуванням методів математичної статистики для опрацювання результатів дослідно-експериментальної роботи. Важливо, що кількісний аналіз результатів органічно поєднується з їх якісною інтерпретацією, що значно підвищує переконливість авторських висновків.

Окремо слід наголосити на достатньому рівні аргументованості запропонованої автором структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів технологій до роботи в МРЦ, яка ґрунтується на сучасних

положеннях педагогічної науки та має завершений характер. Її ефективність підтверджено результатами педагогічного експерименту, що дозволяє розглядати запропоновану модель як важливий внесок у розвиток теорії професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

3. Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи наукову новизну дисертаційного дослідження, передовсім варто відзначити, що К.О. Маклакову вдалося не лише розв'язати актуальне наукове завдання, пов'язане з удосконаленням професійної підготовки майбутніх учителів технологій, а й запропонувати концептуально новий підхід до організації цього процесу в умовах функціонування МРЦ. При цьому найбільш вагомим науковим здобутком дисертанта слід вважати розроблення, теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів технологій до роботи в міжшкільних ресурсних центрах на засадах інноваційного підходу. Цінність запропонованої моделі полягає не лише в її структурній завершеності, а й відображенні сучасного бачення професійної підготовки педагога, інтеграції методологічної, змістової, процесуальної та результативної складових в єдину педагогічну систему.

Важливим науковим результатом є також обґрунтування комплексу організаційно-педагогічних умов, реалізація яких забезпечує ефективне формування готовності майбутніх учителів технологій до професійної діяльності в МРЦ. На відміну від відомих у педагогічній літературі підходів, автор розглядає ці умови не ізольовано, а як взаємопов'язану систему, що функціонує в межах розробленої моделі й забезпечує досягнення прогнозованих результатів.

4. Аналіз змісту та основних результатів дисертаційного дослідження

Важливою перевагою дисертаційної роботи є її чітка логічна побудова та внутрішня концептуальна цілісність. Усі структурні компоненти дослідження взаємопов'язані між собою, а послідовність викладу матеріалу забезпечує логічний перехід від теоретичного осмислення проблеми до її експериментальної перевірки та практичного впровадження отриманих результатів. Саме така структура роботи свідчить про сформованість у дисертанта системного

наукового мислення, уміння комплексно аналізувати педагогічні явища та послідовно реалізовувати визначену дослідницьку концепцію.

Перший розділ дисертації, як методологічна основа дослідження, формує теоретичний фундамент авторської концепції професійної підготовки майбутніх учителів технологій до роботи в МРЦ. Відрадно, що дисертант не обмежився традиційним аналізом наукових джерел, а здійснив їх критичне осмислення, визначив сучасний стан розробленості проблеми, тенденції розвитку технологічної освітньої галузі та перспективні напрями її модернізації.

Особливої уваги заслуговує проведений аналіз наукових підходів до професійної підготовки майбутніх учителів технологій, який дав змогу К.О. Маклакову обґрунтувати доцільність використання саме інноваційного підходу як концептуальної основи дослідження. Водночас переконливо показано, що його ефективна реалізація можлива лише за умови інтеграції із системним, компетентнісним, інтегративним, праксеологічним і проєктно-технологічним підходами. Власне, методологічна багатовимірність забезпечила цілісність авторської концепції та дозволила уникнути однобічності у розв'язанні поставленої наукової проблеми.

Позитивної оцінки заслуговує ґрунтовний аналіз діяльності МРЦ як інноваційної форми організації технологічної освіти школярів. Автор переконливо доводить, що функціонування таких центрів істотно розширює можливості реалізації компетентнісного підходу, створює умови для інтеграції загальноосвітньої та технологічної підготовки, розвитку проєктної діяльності учнів, використання сучасного виробничого обладнання та цифрових технологій. Такий підхід свідчить про глибоке розуміння сучасних тенденцій розвитку технологічної освітньої галузі й дозволяє розглядати МРЦ не лише як матеріально-технічну базу, а як цілісний інноваційний освітній простір.

Безумовно, найбільш вагомим результатом першого розділу слід вважати розроблення структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів технологій до роботи в міжшкільних ресурсних центрах. На відміну від відомих моделей професійної підготовки педагогів, запропонована автором модель характеризується завершеністю, логічною структурованістю та практичною

спрямованістю. Її побудова демонструє вміння дисертанта інтегрувати сучасні методологічні підходи, педагогічні закономірності та практичні потреби технологічної освіти в єдину систему професійної підготовки майбутніх учителів.

Логічним продовженням теоретичних положень першого розділу є *другий розділ*, який має виразно практико-орієнтований характер. Саме тут найбільшою мірою проявилася здатність автора трансформувати теоретичні положення в конкретні механізми їх реалізації в освітньому процесі закладу вищої освіти. Особливої уваги заслуговує обґрунтування організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх учителів технологій до роботи в МРЦ. Їх визначення не є випадковим, а ґрунтується на результатах проведеного теоретичного аналізу, враховує специфіку функціонування МРЦ і сучасні тенденції розвитку технологічної освітньої галузі. Важливо, що автор розглядає організаційно-педагогічні умови як взаємопов'язану систему, у межах якої кожен компонент виконує самостійну функцію, водночас забезпечуючи реалізацію цілісного процесу професійної підготовки.

Слід позитивно відзначити прагнення дисертанта наповнити зміст професійної підготовки сучасними інноваційними технологіями навчання. Переконливо доведено, що використання STEM/STEAM-підходу, цифрових освітніх ресурсів, проєктної діяльності, сучасного виробничого обладнання, інтерактивних методів навчання та моделювання професійних ситуацій не лише підвищує якість підготовки майбутніх учителів технологій, а й формує їхню готовність до роботи в інноваційному освітньому середовищі. На особливе схвалення заслуговує розроблене автором змістово-процесуальне забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів технологій. К.О. Маклакову вдалося органічно поєднати оновлення змісту освітніх компонентів із сучасними методами навчання, організацією педагогічної практики та самостійної роботи студентів, що забезпечило цілісність реалізації запропонованої моделі.

Не менш вагомим за своїм науковим і практичним значенням є *третій розділ дисертації*, у якому подано результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності запропонованої моделі. Варто підкреслити, що педагогічний експеримент організовано відповідно до сучасних вимог

педагогічної науки: чітко визначено етапи, охарактеризовано експериментальну базу, обґрунтовано критерії, показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів технологій до роботи в МРЦ.

Безумовною перевагою дослідження є розроблення комплексного діагностичного інструментарію, який дав змогу оцінити не лише рівень сформованості професійної готовності, а й динаміку її розвитку в процесі експериментального навчання. Використання методів педагогічної діагностики, експертного оцінювання, анкетування, тестування та статистичної обробки результатів значно підвищує рівень довіри до сформульованих дисертантом висновків. Переконливою є й інтерпретація результатів експерименту, адже автор не обмежується констатацією позитивної динаміки, а здійснює її наукове пояснення, показуючи вплив кожної організаційно-педагогічної умови на формування окремих компонентів професійної готовності майбутніх учителів технологій.

Загалом аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що К.О. Маклакову вдалося успішно реалізувати поставлену мету дослідження та розв'язати визначені наукові завдання. Робота характеризується логічністю побудови, належним рівнем теоретичного узагальнення, переконливою експериментальною базою та чіткою практичною спрямованістю. Отримані результати мають не лише наукову новизну, а й значний потенціал для подальшого розвитку теорії та методики професійної освіти, насамперед у контексті модернізації підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності в умовах функціонування МРЦ.

5. Повнота висвітлення результатів дисертації в наукових публікаціях

Аналіз опублікованих праць здобувача дає підстави стверджувати, що основні положення, наукові результати та висновки дисертаційного дослідження достатньою мірою апробовано й висвітлено в 11 наукових публікаціях. Представлені статті та тези доповідей у матеріалах конференцій відображають логіку виконаного дослідження, розкривають його концептуальні положення, методологічні засади, результати теоретичних узагальнень і дослідно-експериментальної роботи.

6. Практичне значення та впровадження результатів дослідження

Не викликає сумнівів, що одним із вагомих здобутків дисертаційної роботи є її практична спрямованість. У роботі К.О. Маклакова результати доведено до рівня конкретного навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Позитивної оцінки заслуговує розроблення та впровадження вибіркової навчальної дисципліни «Методика організації освітнього процесу з технологій у міжшкільному ресурсному центрі», навчально-методичних матеріалів, комплексу практичних завдань, а також використання результатів дослідження в освітньому процесі закладів вищої освіти. Важливо, що запропоновані автором підходи мають універсальний характер і можуть бути використані не лише у процесі підготовки майбутніх учителів технологій, а й системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників, діяльності МРЦ і подальшої модернізації технологічної освітньої галузі.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційного дослідження

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження загалом, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування та побажання, які мають переважно дискусійний характер і не знижують його загальної позитивної оцінки.

1. Позитивної оцінки заслуговує здійснений автором аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження. Водночас доцільним видається більш чітке уточнення авторського трактування поняття «готовність майбутнього вчителя технологій до роботи в міжшкільному ресурсному центрі» (с. 77) шляхом виокремлення його специфічних характеристик і сутнісних ознак, які відрізняють цей феномен від загальної професійної готовності майбутніх учителів технологій.

2. Позитивної оцінки заслуговує розроблена автором структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів технологій до роботи в МРЦ. На наш погляд, слід було детальніше розкрити механізми взаємодії її структурних компонентів, зокрема в частині реалізації зворотного зв'язку та коригування процесу професійної підготовки.

3. Схвальної оцінки заслуговує належна організація педагогічного експерименту та комплексність діагностичного інструментарію. Водночас

доцільним було б доповнити результати дослідження аналізом типових труднощів, що виникали у студентів у процесі формування готовності до роботи в МРЦ, та шляхів їх подолання.

4. Практична значущість дисертації є беззаперечною, оскільки її результати доведено до рівня навчально-методичного забезпечення. Водночас доцільно детальніше висвітлити алгоритм упровадження запропонованої моделі в закладах вищої освіти з різними умовами ресурсного забезпечення, що розширило б можливості її практичного застосування.

5. Практична спрямованість дисертації є її помітною перевагою. Водночас доцільно детальніше окреслити можливості використання запропонованих теоретичних положень і науково-методичних рекомендацій у системі післядипломної педагогічної освіти, що дозволило б повніше розкрити їхній потенціал для забезпечення неперервного професійного розвитку вчителів технологій.

Висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження та можуть бути враховані автором у подальшій науковій діяльності.

8. Загальний висновок

Проведений аналіз дисертаційної роботи К.О. Маклакова «Підготовка майбутніх учителів технологій до роботи в міжшкільних ресурсних центрах на засадах інноваційного підходу» дає підстави стверджувати, що вона є самостійно виконаним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання, що має істотне значення для розвитку теорії та методики професійної освіти. Отримані автором результати характеризуються науковою новизною, належним рівнем теоретичного обґрунтування, практичною спрямованістю та достатньою апробацією, а сформульовані висновки й рекомендації є аргументованими, достовірними та логічно впливають із змісту проведеного дослідження.

За актуальністю обраної теми, ступенем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням одержаних результатів, обґрунтованістю наукових положень, повнотою їх апробації та відповідністю принципам академічної

добросовісності дисертація К.О. Маклакова відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 31 травня 2019 року № 759), а також вимогам пунктів 6 і 7 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її автор – Маклаков Костянтин Олександрович – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри технологічної та професійної освіти
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка

Леонід ОРШАНСЬКИЙ

Підпис офіційного опонента
Оршанського Л.В. засвідчую:

Проректор з наукової роботи
Дрогобицького державного педагогічного
університету імені Івана Франка,
доктор педагогічних наук, професор

Микола ПАНТЮК